

بررسی نقش نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در تحقق

بیانیه گام دوم انقلاب

حمیدجعفری^۱، مسعود جعفرنژاد^۲، بشیر اسماعیلی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۳

چکیده:

بیانیه گام دوم یک سند راهبردی به منظور تداوم مسیر انقلاب است که علاوه بر تشریح موقعیت گذشته، مسیر راه آینده را نشان می‌دهد و می‌توان آن را به عنوان چراغ هدایت برای بهتر دیدن مسیر و راه آینده ایران اسلامی در نظر گرفت. یکی از مهمترین حوزه‌های که در بیانیه مورد توجه قرار گرفته، حوزه دفاعی و امنیتی کشور است که توسط نیروهای مسلح انجام می‌شود. هدف این پژوهش بررسی نقش نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ایران است. یافته‌های این پژوهش که به روش توصیفی از نوع تحلیل محتوا انجام شده است، نشان می‌دهد که نیروهای مسلح از جمله ارتش جمهوری اسلامی با داشتن خصوصیات همچون مردمی بودن، داشتن هویت اسلامی، آگاهی و بصیرت و تقید دینی، پایبندی به اصول اسلامی و الهی، آمادگی دفاعی و حفظ امنیت و تمامیت ارضی و سپاه پاسداران با حفظ ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب و دستاوردهای آن، آمادگی دفاعی، ایجاد و حفظ وحدت درونی و تربیت مدیران اسلامی لایق و انقلابی ماندن و حفظ اقتدار خود و فراجا با ایجاد برقراری در امنیت کشور، پاسداری و صیانت از فراجا، حفظ اقتدار خود، حفظ اخلاقیات و معنویت و ارزش‌های دینی و اعتقادی اعضای خود، برخورد صحیح و با رافت با مردم، داشتن اقتدار در برابر قانون شکنان می‌توانند در تحقق بیانیه گام دوم و رسیدن به دولت اسلامی نقش موثری ایفا کنند.

واژگان اصلی:

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی، بیانیه گام دوم، ارتش، سپاه پاسداران، فرماندهی انتظامی

۱. دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا، شهرضا، ایران.

۲. دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان - خوراسگان، اصفهان، ایران، (نویسنده مسئول).

Pegah420ma@yahoo.com

۳. استادیار گروه روابط بین الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا، شهرضا، ایران.

۱) مقدمه و بیان مسئله

بیانیه گام دوم انقلاب، کلیدواژه ایی است که در ۲۲ بهمن سال ۱۳۹۷ به موازات افزایش تهاجم فرهنگ غربی و ترویج گفتمان نظم نوین جهانی در دنیا و همچنین بنابر ضرورت حصول پیشرفت و توسعه همه جانبه و جهانی سازی گفتمان انقلاب اسلامی توسط مقام معظم رهبری (مدظله العالی) به کار برده شد. از زمان پیروزی انقلاب اسلامی تحولات بزرگی در منطقه و جهان بوجود آمد و با وجود گذشت چهل دهه از عمر انقلاب و با وجود فشارها و تحریم های خارج و موانع داخلی از سوی دشمنان از جمله آمریکا با موفقیت این دوره سپری شد و همین امر سبب شد مقام معظم رهبری (مدظله العالی) پس از گذشت یک دوره چهل ساله بیانیه ای تحت عنوان بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی را مطرح کند. در واقع انقلاب اسلامی توانست در طول حیات چهل ساله خود از بسیاری مسائل امنیتی و دفاعی عبور کند و تجربیاتی در مواجهه با مسائل این حوزه بدست آورد. پیچیدگی های شرایط منطقه ای و بین المللی در دهه اخیر از یک سو و تنوع مسائل دفاعی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در حوزه های مختلف بخصوص ائتلاف ضد ایرانی نظام سلطه از سوی دیگر، نگرانی ها و چالش های بزرگی در مقابل جمهوری اسلامی ایران قرار داده که بر افزایش توجه بر مسائل امنیتی دفاعی ایران افزوده است. با توجه به اهمیت بیانیه گام دوم انقلاب در حکمرانی نظام سیاسی ایران، ضرورت دارد تا به ظرفیت این بیانیه برای تقویت و کارآمدی حکمرانی امنیتی دفاعی نیروهای مسلح کشور بهره مند شویم.

از آنجایی که نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از نهادهای نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران مسئولیت تأمین امنیت، دفاع از کشور و انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن و نیز برقراری نظم و امنیت در کشور را به عهده دارند، به عنوان بخشی از دولت‌مردان و مسئولین این نظام؛ نقش مهمی در تحقق بیانیه گام دوم و دولت اسلامی ایفا می کنند. نیروهای مسلح با انجام مأموریت هایی که به عهده آنها گذاشته شده است، این مهم را به انجام می رسانند.

آنچه قابل توجه است اینکه یکی از کارکردهای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، کمک به تحقق دولت اسلامی و بیانیه گام دوم است. مقام معظم رهبری و فرمانده معظم کل قوا حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) در مناسبت های مختلف و مرتبط با هر یک از نیروهای مسلح اعم از ارتش،

سپاه، فرماندهی انتظامی، متناسب با وظایف و مأموریت های هر کدام از این نیروها که به دقت و با کارشناسی دقیق از هم تفکیک شده اند، نقش و جایگاه هریک از آنها در مجموعه نظام اسلامی و تحقق دولت و جامعه اسلامی و بیانیه گام دوم انقلاب به تفصیل بیان کرده اند.

بررسی بیانات و منظومه فکری رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله العالی) نشان می دهد که نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران از جایگاه و نقش مهمی در تحقق بیانیه گام دوم و دولت اسلامی و تمدن اسلامی ایرانی برخوردارند و باید خود را به عنوان بخشی از دولت اسلامی، مخاطب فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در تحقق دولت اسلامی بدانند. دولت اسلامی در کلام امام خامنه ای شاخص ها و خصوصیات دارد که با آنها شناخته می شود و از دیگر دولت ها متمایز می گردد. فرماندهان و کارکنان نیروهای مسلح، می توانند با نهادینه کردن شاخص ها و ویژگی های دولت اسلامی در خود و سازمان متبوع، به تحقق بیانیه گام دوم انقلاب و دولت اسلامی و تمدن اسلامی کمک نمایند. نیروهای مسلح با توجه به نوع مأموریت ها و مسئولیت هایی که بر دوش دارند، نماد حاکمیت نظام حاکم بر کشور بوده، می توانند موجبات جلب اعتماد عمومی و یا بالعکس بی اعتمادی به نظام و دولت اسلامی را بوجود آورند (رحمانی، ۱۳۹۶: ۶۲). از آنجایی که دغدغه این پژوهش بررسی نقش و جایگاه نیروهای مسلح در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب است و نیروهای مسلح به عنوان مهمترین تولیدکنندگان اقتدار و امنیت ملی هستند و جایگاه مهمی در نظام و دولت اسلامی دارند، این پژوهش ضمن بررسی بیانیه گام دوم انقلاب و ضرورت تحقق آن، به بررسی نقش و جایگاه نیروهای مسلح در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی می پردازد و در صدد پاسخگویی به سوال زیر می باشد:

۲) سوال تحقیق: نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران چه نقش و جایگاهی در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب دارند؟

۳) فرضیه تحقیق: نیروهای مسلح با توجه به نوع مأموریت ها و مسئولیت هایی که بر دوش دارند در تحقق بیانیه گام دوم نقش موثری ایفا می کنند.

۴) اهداف تحقیق

هدف این تحقیق بررسی و تبیین نقش و جایگاه نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در تحقق

بیانیه گام دوم انقلاب است. به همین دلیل ضرورت دارد با استفاده از توصیه های گرانقدر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در بیانیه گام دوم به نقش نیروهای مسلح جمهوری اسلامی در به ثمر رساندن اهداف آن و رفع فاصله های احتمالی بین بایدها و واقعیت های موجود جامعه پردازیم. نویسندگان این پژوهش ضمن بررسی دقیق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با هدف رسیدن به خط مشی های نوین و کارآمد نیروهای مسلح، به نقش آن ها در پیشبرد جامعه به سوی دولت اسلامی و تحقق بیانیه که مد نظر رهبری است، می پردازند.

۵) اهمیت و ضرورت تحقیق

در سال های اخیر مقوله بیانیه گام دوم انقلاب از جمله مباحثی است که در بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) به عنوان یکی از چشم انداز های ایران اسلامی مطرح شده است. از طرفی در نظام جمهوری اسلامی ایران، موضوع نیروهای مسلح از نظر اعتقادی نیز مورد توجه قرار گرفته است؛ زیرا مبنای حکومت ایران، اعتقادات اسلامی است و یکی از تفاوت های اساسی حکومت اسلامی با سایر نظام های سیاسی، امور نظامی آن است. دیدگاه اسلام نسبت به دفاع و جهاد، زیربنای ساختار نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران است. بر اساس عقاید اسلام، امور نظامی منحصر به ارگان و یا افراد خاصی نیست، بلکه عموم مردم وظیفه دارند برای حفظ و حراست از اسلام و مرزهای حکومت اسلامی بکوشند. در اندیشه رهبری امنیت مهمترین نیاز کشور و همه جوامع بشری بوده و نیروهای مسلح مهمترین تولیدکنندگان اقتدار و امنیت ملی هستند. از اینرو این پژوهش با در نظر گرفتن ویژگی های نیروی مسلح در جمهوری اسلامی ایران، کارکردهای آن را در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب مورد بررسی قرار می دهد. انجام این پژوهش، راه های تحقق بیانیه گام دوم انقلاب و ایجاد دولت اسلامی را در بخش دستگامی (نیروهای مسلح) تبیین می کند. همچنین این تحقیق، کمک شایانی در دستیابی به معیارها و شاخص های نیروهای مسلح در تراز دولت اسلامی نموده و زمینه رشد و بالندگی سازمانی آنها را فراهم می آورد. آشنایی فرماندهان و کارکنان نیروهای مسلح به وظایف و رسالت سنگین خود در این مرحله از نقشه راه و تلاش در راه تحقق بیانیه گام دوم انقلاب و تمدن اسلامی مد نظر رهبری از نتایج قابل توجه و با اهمیت این تحقیق

است. عدم انجام پژوهش‌هایی از این قبیل، ممکن است ما را دچار فراموشی هدف، بی‌توجهی به اهمیت و حساسیت این مرحله از نقشه راه انقلاب اسلامی و نیز نقش تعیین‌کننده نیروهای مسلح در رسیدن به اهداف و مراحل نقشه راه از جمله تحقق بیانیه گام دوم انقلاب کند. زیرا آخرین مرحله از نقشه راه انقلاب اسلامی، مرحله پنجم که تشکیل تمدن جهانی و بین‌المللی اسلامی است. در این مرحله است که انقلاب اسلامی بعد از توفیقات داخلی موفق می‌شود بازتاب بیرونی پیدا کرده و نمونه‌های خارجی خود را بوجود آورد. بنابراین پژوهش حاضر می‌تواند چه در زمینه‌های علمی و چه زمینه‌های عملی خلاءهای موجود را شناسایی و نقش نیروهای مسلح را در تحقق بیانیه گام دوم برجسته‌تر نماید.

۶) روش تحقیق

در این پژوهش، نویسنده با بهره‌مندی از افکار، اندیشه‌ها و بیانات مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) به نقش نیروهای مسلح در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب می‌پردازد. ضمن اینکه این پژوهش با روش توصیفی از نوع تحلیل محتوا و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و بهره‌مندی از مقالات معتبر فصلنامه‌ای و اسناد رسمی انجام شده است.

۷) ادبیات و مبانی نظری تحقیق

مبانی نظری این پژوهش، دیدگاه‌ها و بیانات و منظومه فکری مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) است. بر این اساس ابتدا به بررسی بیانیه گام دوم انقلاب به عنوان نقشه راه انقلاب اسلامی و اهمیت آن براساس بحث دفاع و امنیت و در ادامه به نقش نیروهای مسلح در تحقق بیانیه گام دوم می‌پردازیم.

۷-۱) بیانیه گام دوم از کلام امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی بیانیه‌ای است که توسط مقام معظم رهبری (مدظله العالی) به مناسبت چهلمین سالگرد انقلاب اسلامی صادر گردید، این بیانیه به منظور استمرار راه انقلاب اسلامی و تبیین دستاوردهای انقلاب در طول چهل سال گذشته با هدف «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ و مقتدر» از سوی رهبر صادر شد (سازمان بسیج فرهنگیان استان آذربایجان شرقی، ۱۳۹۸: ۳). از منظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، انقلاب اسلامی ایران به مثابه یک پدیده مثبت و حرکتی

مستمر است که به شکل انتزاعی فقط در تحلیل‌ها و کلام‌ها نیست بلکه به شکل یک حرکتی از سوی توده مردم است که در مقابل ظلم و ستم ایستادگی کردند و راه سعادت و رستگاری حقیقی را پیدا کردند (جمال زاده، ۱۳۹۶: ۱۱۳).

آنچه اهمیت این بیانیه را دوچندان می‌کند اینکه صدور این بیانیه در ابتدای سالگی انقلاب نشان دهنده گذشتن از تمامی مشکلات، مبانی، آرمان‌ها و اهداف والای انقلاب و خدشه ناپذیر بودن و نقشه‌ای برای آینده کشور است. با گذشتن بیش از چهل سال از انقلاب اسلامی مسئولان نظام و همچنین مردم با تجارب جدیدی آشنا شدند که کمتر نظامی آن را تجربه کرده است. به گونه‌ای که می‌توان گفت جمهوری اسلامی در طی این چهار دهه با توفیقات، مشکلات و پستی و بلندی‌های زیادی در سطح کلان روبرو بوده است. این انقلاب از مراحل اولیه تشکیل انقلاب اسلامی و نظام اسلامی به خوبی گذر کرده و در مرحله دولت اسلامی است که برای عبور از این مرحله و پیش رفتن به سوی جامعه اسلامی و رسیدن به تمدن اسلامی نیازمند تقویت کارکرد و کارآمدی نظام در ابعاد مختلف است (تقی زاده و نادری اصل، ۱۴۰۰: ۲).

یکی از مهمترین حوزه‌های که در بیانیه مورد توجه قرار گرفته است، حوزه دفاعی و امنیتی کشور است. با پیروزی انقلاب اسلامی، بسیاری از مسائل امنیتی همچون اقدامات مسلحانه، تحرکات تجزیه طلبانه و جنگ تمام عیار بر جمهوری اسلامی تحمیل شد که در سال‌های اخیر مسائل جدیدتری همچون شکل‌گیری جریان‌های تکفیری و ایجاد ائتلاف‌های منطقه‌ای و بین‌المللی شرایط پیچیده و متفاوت تری برای ایران ایجاد کرد. همین امر سبب شد که رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم به بحث دفاعی و امنیتی تاکید ویژه‌ای داشته باشند و بر کارآمدسازی امنیت در بخش داخلی و خارجی تاکید نمایند. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این زمینه می‌فرماید: «نیروهای مسلح باید کاری کنند که هیچ دشمنی نتواند در استقلال و استحکام و یک پارچه‌گی و تمامیت ارضی ما طمع کند ما آمادگی‌های خود را برای مقابله با استکبار همیشه حفظ می‌کنیم» (بیانات مقام معظم رهبری در دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۴۰۲/۴/۲).

در اندیشه دفاعی حضرت امام خامنه‌ای رسالت نیروهای مسلح چنین ترسیم شده است: «... اهمیت

امنیت کشورند. نیروهای مسلح به گفته امیر مومنان دژ ملت، بازوی ملت، حصن و حصار مستحکم مردم سرزمین های خود هستند و امنیت را این ها تامین می کنند...» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۱۴). مقام معظم رهبری (مدظله العالی) نیروهای مسلح را یکی از مهمترین بازوهای قدرتمند نظام اسلامی و ولایت می داند، که پاسدار دستاوردهای انقلاب و کارگزار حفظ امنیت در حوزه داخلی و امنیت مرزهای جمهوری اسلامی هستند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹/۴/۳).

۲-۷) نقش و جایگاه نیروهای مسلح در بیانیه گام دوم

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی به عنوان بخشی از دولتمردان و مسئولین نظام نقش اساسی در تحقق بیانیه گام دوم دارند و هرکدام ماموریت هایی را به عهده دارند؛ که مقام معظم رهبری (مدظله العالی) وظایف هرکدام را به تفکیک مشخص کرده است. اگرچه تمامی نیروهای مسلح یکسری وظایف مشترک بخصوص در بحث امنیت دارند ولی با توجه به ماموریت های که برعهده دارند نقش های متفاوتی را ایفا می کنند و هرکدام ویژگی ها و وظایف خاصی دارند که رهبری آن را بطور جداگانه مشخص کرده است:

۱-۲-۷) وظایف ارتش جمهوری اسلامی بر اساس بیانیه

ارتش جمهوری اسلامی بدنه اصلی نیروهای مسلح و از چهار دسته نیروی زمینی، نیروی هوایی، نیروی دریایی و نیروی پدافند هوایی تشکیل شده است. مهمترین وظایف ارتش شامل:

۱-۲-۷) **حفاظت از استقلال و تمامیت ارضی**: استقلال کشور یک ضرورت اجتناب ناپذیر است؛ زیرا حفظ و حراست از مرزهای کشور ضامن استقلال کشور است. یکی از اهداف عالی نظام جمهوری اسلامی حفظ استقلال کشور است و دولت مکلف است همه شرایط و امکانات برای تقویت بنیه دفاع ملی و حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور را به کار برد. از آنجایی که این اصل اهمیت زیادی دارد قانون اساسی، پاسداری از استقلال و امنیت کشور را بر عهده ارتش قرار داده است تا براساس قوانین و ضوابط عمل کند (نظریور، ۱۳۸۶: ۳).

مقام معظم رهبری در باب استقلال در بیانیه گام دوم بیان کرده اند: «استقلال ملی به معنی آزادی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرتهای سلطه‌گر جهان است و آزادی اجتماعی به معنای حق تصمیم‌گیری و عمل کردن و اندیشیدن برای همه‌ی افراد جامعه است؛ و این هر دو از جمله‌ی

ارزشهای اسلامی‌اند و این هر دو عطی‌ی الهی به انسان‌هاست و هیچ کدام تفضّل حکومتها به مردم نیستند. حکومت‌ها موظف به تأمین این دو اند. منزلت آزادی و استقلال را کسانی بیشتر می‌دانند که برای آن جنگیده‌اند. ملت ایران با جهاد چهل ساله‌ی خود از جمله‌ی آنها است. استقلال و آزادی کنونی ایران اسلامی، دستاورد، بلکه خون آوردِ صدها هزار انسان والا و شجاع و فداکار است؛ غالباً جوان، ولی همه در رتبه‌های رفیع انسانیت. این ثمر شجره‌ی طیبه‌ی انقلاب را با تأویل و توجیه‌های ساده لوحانه و بعضاً مغرضانه، نمیتوان در خطر قرار داد. همه مخصوصاً دولت جمهوری اسلامی موظف به حراست از آن با همه‌ی وجودند. بدیهی است که «استقلال» نباید به معنی زندانی کردن سیاست و اقتصاد کشور در میان مرزهای خود، و «آزادی» نباید در تقابل با اخلاق و قانون و ارزش‌های الهی و حقوق عمومی تعریف شود» (بیانات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم، ۱۳۹۷، سایت امام خامنه‌ای).

۷-۲-۱-۲) **حفظ هویت اسلامی**: یکی از وظایف ارتش حفظ هویت اسلامی است؛ همانطور که مقام معظم رهبری فرمودند: «ارتش هویت دینی و انقلابی خود را باید حفظ کند. مسیر اعتماد به نفس و جرأت ورود به میدان‌های بزرگ در ارتش با قوت ادامه یابد» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با فرمانده کل و جمعی از فرماندهان ارتش، ۱۳۸۶/۲۹). در جایی دیگری می‌فرمایند: «برای برافراشته نگه‌داشتن پرچم استقلال کشور که کشور اسلامی است؛ همه آماده باشند برای مردن در این راه؛ که این مردن، اسمش شهادت است. در این صورت، این ارتش می‌شود ارتش الهی و معنوی؛ این ارتش می‌شود ارتش اسلامی؛ این همان شجره طیبه‌ای است که بنده گفتم. از اول انقلاب تا امروز، هدف این بوده و خوشبختانه ما به این هدف، هی نزدیک و نزدیک‌تر شده ایم» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان نیروی زمینی ارتش، ۱۳۹۱/۲/۳).

۷-۲-۱-۳) **حفظ مردمی بودن ارتش**: ارتش جمهوری اسلامی ضمن انجام رسالت‌های خود همیشه و در همه جا در کنار مردم بوده و این نشان دهنده مردمی بودن ارتش جمهوری اسلامی است. بر اساس قانون ارتش جمهوری اسلامی: «نیروهای مسلح همواره در کنار مردم و در جهت مصالح و آرمانهای امت اسلامی انجام وظیفه می‌نمایند و در زمان صلح نیز به درخواست دولت افراد و تجهیزات فنی خود را در حدی که به آمادگی رزمی آنها آسیبی وارد نیاید، در جهت خدمت به

مردم در زمینه کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی و جهادسازندگی به کار می‌گیرند» (قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران، مصوبات مجلس شورای اسلامی، ۱۳۶۷/۷). مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «امروز ارتش یکی از مردمی‌ترین نهادهای کشور ماست. بین نهادهای گوناگونی که ساختار کشور و نظام را تشکیل داده‌اند، وقتی ارتش را نگاه می‌کنیم می‌بینیم یکی از نزدیکترین به آحاد مردم، به تمایلات مردم، به احساسات مردم و یکی از نزدیکترین به کمک به حرکت عمومی مردم است؛ این خیلی چیز قیمت دار و با ارزشی است» (بیانات مقام معظم رهبری در جمع فرماندهان نیروی زمینی ارتش، ۱۳۹۱/۲/۳).

۷-۲-۱) پایبندی به ارزش‌های دینی و اسلامی: یکی از خصوصیات ارزنده ارتش جمهوری اسلامی، پایبندی به ارزش‌های دینی و اسلامی است. ارزش به معنای عقایدی است که افراد درباره هر آنچه خوب و ارزشمند یا بد است، دارند. ارزش‌های گوناگون نشانگر جنبه‌های اساسی تنوعات در فرهنگ انسانی است. معمولاً ارزش‌ها در جامعه نشأت گرفته از عادات و هنجارهاست. در جامعه‌ای که ارزش‌ها براساس ارزش‌های دینی باشد، دین به ارزش‌های جامعه در صورت درست بودن و صالح بودن، ارزش و بها می‌دهد (رسولی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۲۷).

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این باره بیان کرده‌اند: «یکی از خصوصیات ارتش جمهوری اسلامی، پایبندی به تعهدات و موازین دینی است.» وی با اشاره به پایبند نبودن بسیاری از ارتش‌های جهان به قوانین بین‌المللی و موازین انسانی هنگام پیروزی یا شکست، بیان کرده‌اند: «نمونه بارز این موضوع، رفتار قدرت‌های جهانی و به ویژه آمریکا است که هیچ‌اعتنایی به قوانین بین‌المللی و موازین انسانی نمی‌کنند و دست به هر جنایتی می‌زنند.» (بیانات مقام معظم رهبری به مناسبت روز ارتش، ۱۳۹۴/۱/۲۹). ایشان حوادث یمن، جنگ غزه و جنگ لبنان را نمونه‌هایی از پایبند نبودن به قوانین بین‌المللی برشمردند و تأکید کردند: «نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران همواره پایبند به تعهدات و قوانین اسلامی هستند و هیچ‌گاه نه هنگام پیروزی طغیان می‌کنند و نه هنگام خطر، از ابزارها و روش‌های ممنوع استفاده می‌کنند.» (بیانات مقام معظم رهبری به مناسبت روز ارتش، ۱۳۹۴/۲/۵). ایشان همچنین بیان کرده‌اند: «اینکه جمهوری اسلامی ایران تأکید کرده به دنبال سلاح هسته‌ای نمی‌رود، در همین چارچوب و بر اساس تقیدات دینی است.» (بیانات مقام معظم رهبری به

مناسبت روز ارتش، ۵/۲/۱۳۹۴). معظم له درباره پایبندی نیروهای مسلح و ارتش جمهوری اسلامی به ارزش‌های دینی و الهی می‌فرماید: «خصوصیت نیروهای مسلح ما این است که به مبانی اسلام و قوانین الهی که در همه جا قانون الهی رایج است، حتی در جنگ، یا در صلح پایبند است. این یکی از خصوصیات نیروهای مسلح ما است. علت اینکه امروز ارتش ما، سپاه ما، نیروهای مسلح ما در بین مردم محبوبیت دارند هم همین است: مردم می‌بینند این‌ها مثل خودشان فکر می‌کنند، مثل خودشان عمل می‌کنند، اعتقاداتی مشابه اعتقادات خودشان دارند، برای همان چیزهایی دل می‌سوزانند که مردم دل می‌سوزانند؛ این ارتباط بین مردم و نیروهای مسلح را افزایش می‌دهد. این یک خصوصیت است» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۳۰/۱/۱۳۹۴).

۷-۲-۵) توجه به معنویات: منظور از معنویت یعنی همان ارزش‌های والای اسلامی و انسانی است که با موفقیت مأموریت‌های نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ارتباط نزدیک دارد. ایمان، توکل، تقوی، شجاعت، صبر، صداقت، ولایتمداری، ایثار، وفای به عهد، اطاعت پذیری عاشقانه، اخلاص از جمله مصادیق امور معنوی است (شیدائیان، ۱۳۸۴: ۷۰). حفظ روحیه معنوی نیروهای ارتش امری ضروری و مهم است، مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این باره می‌فرماید: «من می‌خواهم به شما این را عرض بکنم، امروز ارتش ما یک ارتش فکری، یک ارتش معنوی و یک ارتش دارای انگیزه‌های پاک و مقدّس است؛ این خیلی باارزش است. [اگر] شما نگاه کنید به نیروی نظامی خیلی از این کشورها، [می‌بینید که] درندگی و وحشی‌گری و سبّیت کأنه جزو ذاتشان است. نیروی نظامی که از او توقع آن‌جور برخوردها می‌رود، بتواند در میان خود، افراد اخلاقی، افراد پاک، افراد والا، جوانهای مؤمن، انگیزه‌های پاک، در بخشهای مختلف ارتش تربیت کند، [خیلی باارزش است] که این را امروز ما داریم مشاهده می‌کنیم. این به نظر من یکی از مهم‌ترین آثار کاری بود که امام بزرگوار در تعیین روز ارتش کرد» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان و کارکنان ارتش، ۳۰/۱/۱۳۹۶).

۷-۲-۶) حفظ امنیت: اولین مسئله‌ای که در بحث وظایف نیروهای مسلح و ارتش جمهوری اسلامی در بیانیه گام دوم مورد توجه قرار گرفت، مسئله امنیت است. این توجه اولاً "سبب شد که

ثبات و امنیت کشور و همچنین حفظ تمامیت ارضی و حفاظت از مرزها که مورد تهدید دشمنان بود، ضمانت شود. پیروزی در جنگ هشت ساله، شکست رژیم بعثی عراق نمونه‌ی آن است (بیانیه گام دوم، ۱۳۹۷، سایت مقام معظم رهبری). دوماً "توجه جدی به امنیت، اهمیت آن را از دیدگاه رهبری نشان می‌دهد. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بیان می‌فرمایند: «این همیشه باید آویزه گوش مسئولان نیروهای مسلح باشد. حفظ امنیت کشور، حفظ امنیت مرزها، حفظ امنیت عمومی زندگی مردم، چیزهایی است که به عهده مسئولانی است که در این راستا فعالند» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۴ / ۱ / ۳۰).

۷-۲-۲) وظایف فرماندهی انتظامی

بر اساس بیانیه گام دوم نقش فرماندهی انتظامی در به ثمر رساندن این سند راهبردی و رسیدن آن به تراز جمهوری اسلامی حائز اهمیت است. آینده محوری و اقتدار از مهمترین اهداف فرماندهی انتظامی در راستای تحقق اهداف بیانیه است. دو محور در بیانیه گام دوم مطرح شده است: محور اول؛ اصلاح فرماندهی انتظامی و محور دوم؛ اصلاح جامعه است.

پلیس امروز به عنوان یک پناهگاه امن برای مردم است که بر اساس ارزش‌های نظام اسلامی گام بر می‌دارد، که با برنامه ریزی و انجام اقدامات موثرتر می‌تواند به اهداف والای خود یعنی قرار گرفتن در تراز دولت اسلامی و جامعه قرآنی قرار گیرد (حمیدی نژاد، ۱۳۹۸: ۵۵). مهمترین وظایف فرماندهی انتظامی که در بیانیه مد نظر قرار گرفته عبارت است از:

۷-۲-۲-۱) **ایجاد فضای امید و نشاط در جامعه:** از منظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) «ایجاد فضای امید و نشاط در جامعه یکی از مهمترین راهبردهاست. امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده، مقوله‌ای است که با احساس امنیت گره خورده است و یک رابطه مستقیم با هم دارند. اگر در جامعه احساس امنیت نباشد، طبیعتاً مردم آن جامعه نیز نمی‌توانند امیدی به آینده داشته باشند. وظیفه پلیس برای تحقق این راهبرد تلاش جهادگرانه برای تقویت حس امنیت در مردم است، لذا با استقرار نظم و مقابله جدی با هنجارشکنان و برهم زندگان امنیت می‌تواند زمینه‌ای را فراهم کند تا مردم در یک فضای پر امید و با نشاط از آزادی‌های مشروع خود استفاده کنند» (آقارحیمی، ۱۴۰۰: ۳).

۷-۲-۲-۲) **تقویت اخلاق و معنویت:** یکی از مباحثی که مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در بیانیه

گام دوم بیان کرده بحث تقویت اخلاق و معنویت در فضای عمومی جامعه است. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این باره بیان کرده اند: «نهادهنده کردن حس مسئولیت پذیری، استفاده صحیح از بیت المال، احترام به ارباب رجوع، افزایش بهره وری، برخورد صحیح با مفاسد اجتماعی و ... جز با تمرکز بر اخلاق اسلامی و ارتقای معنویت محقق نخواهد شد و تمایز پلیس ایران اسلامی با سایر پلیس های کشورهای دیگر همین توجه به معنویت و اخلاقیات است» (بیانات رهبری در دیدار فرماندهان و کارکنان ناجا، ۱۳۹۱/۱/۲۱). توجه به سبک زندگی فرماندهی انتظامی که نشأت گرفته از اخلاقیات و معنویت است حائز اهمیت زیادی است زیرا این گروه مستقیماً در بطن جامعه هستند و به عنوان الگوهای عملی و رفتاری محسوب می شوند و به گونه ای بر سبک زندگی مردم تاثیر گذارند.

۷-۲-۳) **برخورد صحیح با مردم:** رفتار و منش فرماندهی انتظامی به منزله چهره و تصویر دولت اسلامی است، پس می تواند نظرها را به سوی دولت اسلامی جلب کند، یا برعکس دور نماید. در واقع فرماندهی انتظامی در هر کشوری بیانگر نماد حاکمیت آن کشور است و هر رفتار و منشی از آن متوجه حاکمیت می شود (رحمانی، ۱۳۹۶: ۳۸). مقام معظم رهبری (مدظله العالی) درباره رفتار صحیح با مردم بیان کرده اند: «مسئله سلامت نیرو را دست کم نگیرید؛ شما با نیروهای دیگر فرق دارید، شما بین مردمید و مردم باشما مماسند، خدای نکرده هرگونه تخلفی، اشکالی، ایرادی، کج رفتاری، بدعملی ای فوراً" بین مردم منعکس می شود، بیش از سایر دستگاه ها شاید کمتر دستگاهی در سطح کشور داریم که به قدر شما با مردم مخلوط باشد و همراه باشد، لذا اگر خدای نکرده اشکالاتی وجود داشته باشد، خطایی باشد، خیانتی باشد، مشکلی باشد، بلافاصله در بین جامعه منعکس می شود؛ وقتی منعکس شد، آنوقت فقط آبروی فرماندهی انتظامی نیست که می رود همان طور که عرض کردیم، فرماندهی انتظامی نماینده حاکمیت اسلامی است، نماینده نظام جمهوری اسلامی است در بین مردم. آبروی همه خواهد رفت. این است که خیلی به مسئله سلامت نیرو اهمیت بدهید... اگر فرض کنیم پنج یا ده دستگاه دیگر هم به وظایفشان عمل نکنند اما نیروی انتظامی یک نیروی انتظامی صحیح العمل، درستکار، قوی، قاطع، و دارای شرایط لازم باشد، نظام جمهوری اسلامی را در چشم مردم آبرومند خواهد کرد؛ می توانید مایه آبرو باشید. نقطه ی مقابلش هم خدای نکرده ممکن است اتفاق

بیفتد: (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان ناجا، ۲/۶ ۱۳۹۴). در جایی دیگر می فرمایند: «بخش های مختلف نیروی انتظامی از جمله کلاتری ها، پاسگاه ها و گشت های انتظامی در پیش چشم مردم قرار دارد و قضاوت درباره عملکرد نیروی انتظامی به مجموعه نیروهای مسلح و نظام اسلامی تعمیم پیدا می کند» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان و مسئولان نیروی انتظامی، ۱۳۹۷).

۷-۲-۴) **حفظ امنیت:** حفظ امنیت یکی از اساسی ترین نقش نیروهای مسلح از جمله فرماندهی انتظامی کشور است. اهمیت تولید امنیت در فرماندهی انتظامی به اندازه ای است که اگر دچار غفلتی شود و یا کارآمدی لازم را نداشته باشد، فلسفه وجودی خود را از دست می دهد. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این باره می فرمایند: «آنچه مهم است، توجه به اهمیت مسئولیتی است که شما در مجرای آن مسئولیت قرار گرفته اید؛ مسئولیت حفظ امنیت و نظم در کشور. امنیت، در شمار نعمتهای درجه ی اول پروردگار است. اگر امنیت در کشوری وجود داشت، امکان پیشرفت علمی، پیشرفت عملی، پیشرفت اخلاقی و پیشرفت انسانی در آن کشور وجود خواهد داشت؛ [اما] اگر امنیت نبود، هیچ کلام از اینها امکان پذیر نیست یا بسیار دشوار است. شما تصمیم گرفته اید که این عامل اساسی سعادت کشور و ملت را تأمین کنید برای این مردم؛ مسئولیت بسیار مهمی است» (بیانات مقام معظم رهبری در مراسم دانش آموزان دانشجوین دانشگاه علوم انتظامی، ۶/۲۶/۱۳۹۶). ایشان در جایی دیگر می فرمایند: «حفظ امنیت خیابانها و جامعه، برقراری امنیت در همه مناطق مسکونی و محیط زیست مردم، استقرار امنیت، عمومیت بخشیدن به امنیت، مسئول امنیت فضای زندگی و جان و مال مردم، مقابله با ناامنی های روانی در جامعه، مظهر حاکمیت و امنیت، جلوگیری از خرید و فروش سلاح، امنیت اجتماعی، امنیت فردی و معنوی و روانی، حفظ امنیت اسلامی در محیط جامعه، ایجاد امنیت اسلامی، تامین امنیت فضای مجازی از اهمیت زیادی برخوردار است.» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان نیروی انتظامی، ۱۷/۷/۱۳۷۸).

۷-۲-۵) **افزایش علم و دانش:** با توجه به گسترش روز افزون علم و فناوری های و از طرفی پیچیده تر شدن اقدامات خرابکارانه، برای اینکه فرماندهی انتظامی اشراف بهتری به این مسائل داشته

باشد لازم است تا هوشمندی و بصیریت خود را در افزایش علم و دانش و فناوری های پیشرفته و دانش روز افزایش دهند و از فناوری های جدید در شناسایی و کشف جرایم و نظارت در تمامی عرصه ها با برنامه ریزی دقیق استفاده کنند (احمدیان دیوکتی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۴).

در بیانیه گام دوم مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بیان کرده اند: «دانش، آشکارترین وسیله ی عزت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است. دنیای غرب به برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و نفوذ و قدرت دو بیست ساله فراهم کند و با وجود تهیدستی در بنیان های اخلاقی و اعتقادی، با تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب مانده از کاروان علم، اختیار سیاست و اقتصاد آن ها را بدست گیرد. ما به سوءاستفاده از دانش مانند آنچه غرب کرد، توصیه نمی کنیم، اما موکداً به نیاز کشور به جوشاندن چشمه دانش در میان خود اصرار می ورزیم» (بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷). با توجه به پیشرفت علم و پژوهش و فناوری در سطح جهان و همچنین در ایران، فراجا نیز باید به فکر ارتقای سطح دانش و فناوری خود باشد، چرا که اساس کار پلیس، تحقیق و پژوهش است لذا به روز بودن پلیس به دانش و فناوری های روز حائز اهمیت است. تولیدات علمی در ناجا باید عملیاتی و کاربردی باشد تا پیشرفت علمی در ناجا ملموس تر شود و یکی از اشکالاتی که در فراجا و حتی در سطح کشور هم وجود دارد بحث کمیت جزوات، نشریات و کتب آموزشی است. در صورتی که از لحاظ کیفی با مشکلاتی مواجه است. هر چند مبانی علمی و پژوهش علمی در سال های اخیر در فراجا تقویت شده اما همچنان در حد ایده آل و مطلوب نبوده و همه اقدامات فراجا بر مبنای پژوهش و تحقیق انجام نمی شود (آقا رجیمی، ۱۴۰۰: ۳).

۷-۲-۶) **عزت و اقتدار**: عزت و اقتدار فرماندهی انتظامی از موضوعاتی است که به انجام ماموریت آن ها کمک می کند. عزت و اقتدار فراجا باید به گونه ای باشد که از یک طرف مجرمان و قانون شکنان با دیدن آن احساس ترس و ناامنی کنند و از طرفی عامه مردم با مشاهده آن احساس آسایش و امنیت کنند. این امر سبب افزایش اعتماد عمومی به فراجا می شود.

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در ارتباط با اقتدار فراجا اشاره می کنند: «اگر ما عرض کردیم که نیروی انتظامی باید مظهر عزت و اقتدار و رحمت باشد، و تأکید هم می کنیم، این در واقع نوعی نشان دادن عزت و اقتدار و رحمت مدیریت کشور است. به چه کسی؟ نه به یک قشر خاص، نه به

مردم معینی از آحاد کشور یا در منطقه ای از مناطق کشور؛ بلکه به همه. چرا؟ چون نیروی انتظامی همه جا هست» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان فراجا، ۱۳۷۸/۷/۱۷).

۷-۲-۳) وظایف سپاه پاسداران

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به عنوان یک نهاد امنیتی نظامی است که با کمترین درآمد و بودجه ولی بالاترین درجه اعتقاد و انگیزه شکل گرفته و به عنوان یک مرزبان شایسته برای حفظ حریم انقلاب هم به دفاع از مرزهای کشور اسلامی می پردازد و هم بدنبال ایجاد امنیت داخلی است. وقتی صحبت از وظایف سپاه به میان می آید، باید به مسئولیت های که بر عهده دارد توجه داشت. معمولاً منابع گوناگونی برای شناسایی وظایف و ماموریت های یک سازمان وجود دارد، اما آنچه سبب تمایز سپاه پاسداران از سایر سازمان ها می شود تکیه بر منویات امامین انقلاب است. سپاه برخلاف ارتش های قدیمی و کلاسیک در سراسر دنیا که وظیفه دفاع از تمامیت ارضی کشور به عهده دارند. از ابتدا برای حفظ و صیانت از ارزش های دینی و حاکمیت دینی شکل گرفته اند. چنین سازمانی برای پیشبرد مسیر خود به سراغ منویات رهبری می رود. در طول چهار دهه از انقلاب همیشه پیشران آرمان ها و اهداف انقلاب بوده است. تاثیر برنامه ریزی ها و دستاوردهای سپاه به اندازه ایست که حتی دشمنان انقلاب و مخالفان حکومت توانستند در برابر نقش این نهاد سکوت کنند و لب به اعتراف نگشایند (مهدی و فرنی، ۱۴۰۰: ۱۱۸). براساس بیانیه گام دوم مهمترین وظایف سپاه عبارتند از:

۷-۲-۳-۱) **حفظ جنبه نظامی:** یکی از مهمترین مسائلی که باید در وظایف سپاه مد نظر قرار دهیم حفظ آمادگی های نظامی و جنبه نظامی آن است. سپاه پاسداران یک نیروی مسلح در پاسداری از انقلاب است که باید به شکل یک نیروی نظامی عمل کند همانطور که مقام معظم رهبری بیان کرده اند: «جنبه نظامی در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مطلقاً نباید تضعیف بشود؛ همچنان که شایسته ی یک سازمان نظامی است، باید به بهترین وجه و در بهترین شکل و مبتکرانه ترین گونه ی کار ادامه داشته باشد» (بیانات مقام معظم رهبری در دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین علیه سلام، ۱۳۹۵/۳/۳). در جایی دیگر می فرمایند: «همیشه آماده باشید. ممکن است ملت ایران و کشور عزیزمان تا سال های متمادی هم مورد تهاجم هیچ دشمنی قرار نگیرد، ممکن است دشمنان با نگاه به

ملت ایران و آمادگی های جوانان مومن و سلحشور ما هرگز جرات نکنند به حریم این ملت نزدیک شوند؛ اما نباید موجب کاهش آمادگی ها شود؛ همیشه باید آماده بود. آیات قران این را به ما تعلیم داده است «واعدوا لهم ما استطعتم من قوه» (بیانات مقام رهبری بعد از دیدار از ستاد فرماندهی نیروی زمینی سپاه، ۱۹/۲/۱۳۸۳).

۷-۲-۳) **ایجاد وحدت:** براساس بیانیه گام دوم یکی از مباحث مطرح شده حفظ وحدت است که مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این باره بیان کرده اند: «وحدت خود را حفظ کنید. یکی از چیزهایی که مورد طمع دشمنان و شبه دشمنان است، به هم خوردن وحدت بین عناصر سپاه است. وحدت و یگانگی و همدلی خود را حفظ کنید. اگر در جایی اختلافات جزئی وجود داشته باشد، باید کنار گذاشته شود. جهت حرکت را تنظیم کنید و با شجاعت و قدرت و اتکال به خدا پیش بروید؛ این وظیفه عمده شماسست و پاسداری انقلاب از این راه تامین می شود» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان سپاه، ۲۴/۶/۱۳۸۱).

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در بیانیه ای با نکوهش اقدامات و اظهارات وحدت شکن و تفرقه انگیز و قدرناشناسی برخی عناصر داخلی، پایدارسازی امنیت ملی و نهادینه سازی قدرت منطقه ای جمهوری اسلامی ایران را از پیامدهای پاسداری غیرمحافظه کارانه سپاه از انقلاب اسلامی تحت منویات فرماندهی معظم کل قوا و به پشتوانه حمایت ملت ایران دانست. و در این بیانیه تاکید شده است: « نظر به اهمیت و ضرورت راهبردی وحدت، یکپارچگی ملی، همدلی و هم‌افزایی همه بخش‌های نظام و ظرفیت‌های کشور، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی همواره از پرداختن به موضوعاتی که در بزنگاه‌های مختلف تاریخی و زمانی، چه بسا نیازمند شفاف سازی برای افکار عمومی بوده، از موضع گیری‌ها پرهیز کرده است؛ اما اخیراً" در فضای عمومی کشور اقدامات وحدت شکن و اختلاف برانگیزی توسط برخی اشخاص و رسانه‌ها صورت پذیرفته است که منجر به صدور این بیانیه برای تنویر افکار عمومی و ثبت در تاریخ شده است» (بیانیه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۳۰/۱/۱۳۹۷).

۷-۲-۳) **انقلابی ماندن سپاه:** بیداری و هوشیاری و مقاومت بر مواضع رهبری و عمل کردن به دستورات و راه حل های رهبر برای همه مردم و امت انقلابی ضرورت دارد، اما برای کسانی که به

عنوان مدافعان انقلاب اسلامی هستند، از اهمیت بیشتری برخوردار است. سپاه به عنوان حافظ و مدافع انقلاب و نظام و به دلیل انجام وظایف و رسالتی که پذیرفته است؛ باید از آگاهی و بصیرت بیشتری برخوردار باشد و مراقب آفات و آسیب هایی که آنان را تهدید می کند، باشند. همانطور که رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) بیان می کنند که از «پاسداری، پاسداری کنند». و این دقیقاً همان مطلبی است که رهبر معظم همواره نسبت به آن تاکید داشته است (حاجی صادقی، ۱۳۸۴: ۵). مقام معظم رهبری در این باره بیان فرموده اند: «یکی از بخش های مهم کارنامه سپاه، انقلابی زیستن و انقلابی ماندن سپاه است؛ یعنی حوادث، جریانات نتوانست این تشکیلات مستحکم و قوی بنیه را از مسیر اصلی و درست، به بهانه ی اینکه دنیا تغییر کرده، زندگی تغییر کرده، منحرف کند، بهانه هایی که می شنوید و می بینید که می آورند، برای وادادگی بهانه می آورند، برای پیشیمانی بهانه می آورند؛ بهانه هم این است که دنیا تغییر کرده، همه چیز عوض شده. خب، یک چیزهایی عوض نمی شود؛ از اول تاریخ تا امروز حسن عدالت و عدالت طلبی انسان تغییر نکرده، زشتی ظلم تغییر نکرده، حسن استقلال ملی و عزت ملی تغییر نکرده، اینها و بسیاری از اصول دیگر که تغییر پذیر نیست. اینکه دنیا تغییر کرده بهانه نمی شود برای اینکه ما رفتار خودمان، هدف خودمان، آرمان خودمان را عوض کنیم؛ وقتی آرمان عوض شد، راه عوض می شود، وقتی هدف نهایی عوض شد، دیگر معنی ندارد که شما در راه قبلی حرکت کنید، می روید به سمت هدف جدید که راه جدیدی است، راه دیگری است» (بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۹۲/۶/۲۶).

۷-۲-۴) پاسداری از انقلاب و ارزش های انقلاب: از آنجایی که وظایف اصلی سپاه حفظ انقلاب و دستاوردهای آن است، با ایجاد امنیت، بازدارندگی و کادرسازی در برابر فساد ایستاده و در قالب جهاد تبیین با خلاقیت و نوآوری و توسعه دانش و فناوری، حمایت از نیروی های انقلابی با هدف حفظ استقلال و آزادی را برعهده دارد. معظم له درباره وظایف سپاه بیان کرده اند: «امروز من عرض می کنم هویت سپاه که هویت پاسداری از انقلاب اسلامی است، به معنای یک مفهوم محافظه کارانه تلقی نشود. پاسداری یعنی نگه داشتن، حفظ کردن. این حفظ کردن را می توان با یک تفسیر محافظه کارانه معنا کرد. یعنی بگوئیم وضع موجود انقلاب را حفظ کنیم؛ من این را نمی گویم. حفظ انقلاب به معنای حفظ وضع موجود نیست. چرا؟ چون انقلاب در ذات خود یک حرکت پیشرونده

است، آن هم پیشرفت پرشتاب. به کجا؟ به سمت هدفهای ترسیم شده. هدفها عوض نمی شوند. این اصول و ارزشهایی که بر روی آن بایستی ایستادگی کرد و برای آن جان داد، اصول و ارزشهایی هستند که در اهداف، مشخص شده اند. هدف نهایی، تعالی و تکامل و قرب الهی است. هدف پائین تر از آن، انسان سازی است؛ هدف پائین تر از آن، ایجاد جامعه ی اسلامی است با همه ی مشخصات و آثار، که استقرار عدالت در آن باشد، توحید باشد، معنویت باشد. اینها اهداف هستند» (بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران، ۱۳/۴/۱۳۹۰).

۷-۲-۳-۵) حفظ اقتدار سپاه: همانطور که مقام معظم رهبری (مدظله العالی) اشاره کرده اند، مهمترین مولفه های اقتدار سپاه عبارتند از: هویت دینی و معنوی که عامل اصلی اقتدار سپاه است. سپاه در خدمت اهل بیت علیهم السلام و اسلام، ثمره وجودی «ولایت فقیه»، پیوند عمیق با مردم، رمز محبوبیت و قدرت، شناسنامه غیرت ملت ایران است، پیشتاز در خدمت رسانی به مردم، سپاه در خط مقدم پشتیبانی از نظام است (بیانات رهبری، ۲۷/۱/۱۳۹۸). معظم له در جایی دیگری می فرمایند: «سپاه مظهر اقتدار میدانی است؛ خصوصیت سپاه بودن این است. اقتدار در عرصه ی سیاسی، در عرصه ی تبلیغات یک حرف است، اقتدار بر روی زمین در میدان، یک حرف دیگر است. اقتدار میدانی موجب می شود که اقتدار سیاسی هم به وجود بیاید. وقتی شما بر روی زمین دارای اقتدار هستید، می توانید تصرف کنید، می توانید کار کنید، می توانید دفع کنید، می توانید جذب کنید. وقتی یک ملتی این خصوصیت را دارد، یا مجموعه ای از یک ملت وقتی دارای یک چنین خصوصیتی است، این، اقتدار سیاسی را هم به وجود می آورد، اقتدار هویتی را هم به وجود می آورد، عزت هم می بخشد؛ و از این قبیل. سپاه، مظهر اقتدار میدانی است» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۲۵/۶/۱۳۹۴). به طور کلی مهمترین وظایف سپاه شامل: حفظ انقلاب و ارزش ها و دستاوردهای آن، انجام جهاد، روشنگری و افزایش بصیرت و آگاهی، حفظ انقلابی بودن و انقلابی زیستن، تربیت مدیران و فرماندهان اسلامی، ایجاد وحدت در همه عناصر سپاه، داشتن آمادگی های جسمی، روحی و روانی و از همه مهمتر آمادگی های نظامی است.

۸) راهبردهای نیروهای مسلح در تحقق بیانیه گام دوم

۸-۱) مدیریت جهادی

یکی از اهداف مهم امنیتی در نظام جمهوری اسلامی ایران بخصوص در بخش دفاعی ارتش، توانایی پاسخگویی به مسائل دفاعی و امنیتی است که این امر می‌تواند براساس مدیریت جهادی انجام گیرد. در واقع یکی از مولفه‌های مهم به منظور پوشش دادن نواقص تجهیزاتی و ساختاری ارتش جمهوری اسلامی اعمال مدیریت جهادی ولایی براساس بیانیه گام دوم انقلاب است (مقدسی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲).

مدیریت جهادی ولایی یک سبک جدید از مدیریت بومی و سستی برگرفته از فرهنگ انقلاب اسلامی است که این نوع از مدیریت بیانگر نوع مدیریت انقلابی و گذشتن از مراحل سخت، استفاده خلاقانه از موقعیت‌ها و فرصت‌های بدست آمده است. همانطور که با استفاده از این نوع مدیریت سال‌ها توانستیم از موانع و مشکلات ایجاد شده از سوی استکبار جهانی بگذریم. در واقع همین مسئله ضرورت به کارگیری الگوهای آموزشی مدیریت جهادی در تمامی عرصه‌ها بخصوص در حوزه نظامی را بیش از هر زمان دیگری نشان می‌دهد (رضایی، ۱۳۹۵: ۱۰). رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) در این باره می‌فرماید: «به رغم همه‌ی این مشکلات طاقت فرسا، جمهوری اسلامی روز به روز گام‌های بلندتر و استوارتری به جلو برداشت. این چهل سال، شاهد جهادهای بزرگ و افتخارات درخشان و پیشرفته‌ای شگفت‌آور در ایران اسلامی هستیم. عظمت پیشرفت‌های چهل ساله ملت ایران آنگاه بدرستی دیده می‌شود که این مدت، با مدت‌های مشابه در انقلاب‌های بزرگی همچون انقلاب فرانسه و انقلاب اکبر شوروی و انقلاب هند مقایسه شود. مدیریت‌های جهادی الهام گرفته از ایمان اسلامی و اعتقاد به اصل «ما میتوانیم» که امام بزرگوار به همه ما آموخت، ایران را به عزت و پیشرفت در همه عرصه‌ها رسانید.» (بیانیه گام دوم، ۱۳۹۷).

مدیریت جهادی همان مدیریت به سبک اسلامی است که بطور کامل، رسالتش تغییر مبانی مدیریت غربی و جایگزینی تمام و کمال مبانی اسلامی است (کاوسی و حسین زادگان، ۱۳۸۹: ۷۸). یکی از مصادیق مدیریت جهادی، بحث خودکفایی در ارتش جمهوری اسلامی است، تشکیلاتی که با توانایی نیروهای داخلی با استفاده از دانش کاربردی و مفید برای حل کمبودها و مشکلات تسلیحاتی در مقطع جنگ تحمیلی، ایجاد شد و توانست خدمات قابل ملاحظه‌ای به انقلاب و جبهه‌های حق علیه باطل ارائه دهد. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) هنگامی که به عنوان نماینده حضرت امام (ره)

در ارتش جمهوری اسلامی و معاون امور انقلاب وزارت دفاع بودند با تشکیل سازمان جهاد خودکفایی، طی صدور فرمانی در تاریخ ۱۳۵۸/۱۰/۲۳ توانست با ایجاد خودکفایی در ارتش جمهوری اسلامی همت گمارد. ایشان در این زمینه بیان داشتند: «من با اجازه فرماندهی کل نیروهای مسلح و مقام معظم رهبری به ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران و به فرماندهان سه نیرو پیشنهاد قطعی خواهم کرد که یک معاونت جهاد خودکفایی به وجود بیاورند و همه نیروهایی که می‌توانند، همه دست‌هایی که می‌توانند ما را به خودکفایی برسانند، جمع کنند و از آن‌ها کمال استفاده را بکنند» (بیانات رهبر معظم انقلاب در صبحگاه مشترک منطقه یکم دریایی بندرعباس، ۱۳۶۲/۱/۸). با توجه به بیانات رهبری آنچه سبب شکل‌گیری مدیریت جهادی در ارتش جمهوری اسلامی می‌شود، باید براساس پنج محور باشد: ابتدا اینکه باید براساس نفوذ بر قلب‌ها باشد؛ به این معنی که در مدیریت جهادی یک رابطه باید براساس همدلی بین مدیر و زیردستان شکل گیرد. دوم حاکمیت فرهنگ جهادی است که باید به شکل ولایی باشد. به این معنی که همه باید از عزم و اراده جهادی برخوردار باشند تا یک سازمان بتواند در مسیر جهادی گام بردارد. سوم بسیج منابع و امکانات به منظور شناسایی همه ظرفیت‌ها و به کارگیری همه آن‌ها؛ چهارم ایجاد وفاق و همدلی همگانی و پنجم ایجاد محیط جهادی است. اگر محیط جهادی هم راستای کارکنان جهادی و مدیر جهادی ایجاد شود، می‌توان گفت سه ضلع سازنده مدیریت جهادی شکل گرفته است (حاتمی، ۱۳۹۴: ۵۰). آنچه برای رسیدن به مدیریت جهادی به عنوان نقشه راهی در نظام مدیریت جمهوری اسلامی مورد استفاده قرار می‌گیرد باید به گونه‌ای باشد که منافع ملی بر منافع خرد و قطعی ارجحیت داشته باشد.

۸-۲) توان دفاعی نظامی

یکی از مهمترین عرصه‌های حفظ و تامین امنیت ملی کشورها و رسیدن به اقتدار پایدار، توجه به بخش دفاعی امنیتی و عواملی است که بر قدرت دفاعی کشور به منظور بازدارندگی در برابر تهدیدات اثرگذار است. با توجه به وجود شرایط عدم قطعیت در پیش‌بینی و آینده‌نگری مناسبات بین کشورها و شرایط نظام بین‌المللی، اهمیت جایگاه و توان دفاعی نظامی به منظور مقابله با تهدیدهای متصور آینده ضرورت دارد (اسکندری و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۳). اهمیت اقتدار دفاعی به اندازه‌ای

است که خداوند در قرآن کریم سوره انفال (آیه ۶۰) می فرماید: «شما(منظور نیروی مسلح)، در مقام مبارزه با آن کافران خود را مهیا کنید و تا آن حد که بتوانید از آذوقه و تسلیحات و آلات جنگی و اسبان سواری برای تهدید و تخویف دشمنان خدا و دشمنان خودتان کاملاً" فراهم سازید و بر قوم دیگر که شما بر دشمنی آنان آگاه نیستید و خدا بر مکر و دشمنی آن ها آگاه است، نیز مهیا باشید و آنچه در راه خدا صرف می کنید، خدا تمام به شما عوض خواهد داد و هرگز به شما ستم نخواهد شد». مفهوم این آیه بیانگر این است که حیات و پایداری هر کشوری در گرو طراحی رویکردهای دفاعی کاربردی است که بیشترین حد تعهد، مسئولیت، مشارکت و ضرورت را در دفاع و حمایت از مرزهای کشور خود در برداشته باشد. اقتدار نظامی آشکارترین بعد اقتدار ملی را در زمان ها و موقعیت های اضطراری همچون جنگ و بحران نشان می دهد(پور عزت و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۵).

مقام معظم رهبری(مدظله العالی) مسئله اقتدار ملی را در تقویت بنیه دفاعی و در قالب مفاهیمی همچون اقتدار دفاعی، نفی سلطه پذیری و سلطه گری می داند و می فرماید: «بنیه دفاعی، در وهله اول به تقویت نیروهای مسلح است که باید از طریق بالا بردن آموزش ها و نیز مجهز شدن به سلاح های لازم و مدرن تامین شود» (پیام مقام معظم رهبری به مناسبت نهمین سالگرد جنگ تحمیلی، ۱۳۳۰/۶۷۳۰). بنابراین یکی از ابعاد مهم اقتدار ملی بحث اقتدار دفاعی امنیتی است که به شکل توانمندی های نظامی، انتظامی و حفاظت اطلاعاتی و بسیج مردمی یک کشور در چارچوب مشروع و موثر در محیط امنیتی است، این نوع توانمندی که در قالب قدرت نظامی آشکار می شود؛ از شاخه های قدرت دفاعی امنیتی است (نوریان، ۱۳۹۲؛ اسکندری و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۷).

با توجه به نقش اساسی و تعیین کننده قدرت نظامی در ایجاد امنیت هر کشور و رابطه و تعاملی که بین ابعاد مختلف نظامی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی به عنوان قدرت ملی ایجاد می شود؛ یک رابطه منطقی بین قدرت نظامی و امنیت وجود دارد. امروزه قدرت نظامی غالب ولی رایج نیست. آنچه به عنوان یک عنصر اساسی در معادله قدرت حائز اهمیت است، توان دفاعی امنیتی است. از اینرو کشورها به منظور حفظ و دفاع از ارزش های حیاتی خود و ایجاد امنیت نظامی، نیازمند واقعیتی به نام قدرت نظامی هستند(حاجیوند، ۱۳۹۱: ۱۳۶). از آنجاییکه نیروهای مسلح وظیفه حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور را چه از طریق نظامی و چه غیر نظامی در مرزها و داخل کشور برعهده دارد،

می‌توانند در حفظ و صیانت حکومت اسلامی نقش اساسی داشته باشند.

۳-۸) مقاومت در برابر تهدیدات دفاعی امنیتی

جمهوری اسلامی از ابتدای استقرار خود تاکنون همواره با تهدیداتی امنیتی روبرو بوده است. موقعیت ویژه‌ی ایران از نظر ژئوپلیتیکی و مختصات سیاسی و ایدئولوژیکی انقلاب اسلامی و نوع نظام سیاسی آن سبب شده، که ایران با تهدیدات مختلفی مواجه شود. همین مسئله سبب برنامه ریزی و سیاستگذاری‌های کلان در تریبای دفاعی و مسائل امنیتی شده است. از طرفی صدور بیانیه گام دوم انقلاب توسط مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و چشم‌اندازهای ترسیم شده در گام دوم انقلاب باعث شده، دشمنان جمهوری اسلامی به عظمت و اقتدار ایران اسلامی پی ببرند. آنچه سبب اعجاب دشمنان شده است؛ این حقیقت است که انقلاب ایران چگونه توانست برخلاف سایر انقلاب‌های پیشین جهان که اغلب با میرایی و ذوب شدن در نظم موجود که ساخته قدرت‌های بزرگ است، از بین نرفت و برعکس به رشد و بالندگی زیادی دست یافت و در طول زمان همانند شجره طیبه رشد کرد و ریشه‌های آن در عمق ایمان و احساس مردم جای گرفت (سر لشکر سلامی در دیدار با رهبر انقلاب، ۱۳۹۸/۹/۶). آنچه اهمیت این موضوع را بیشتر می‌کند اینکه بیانیه گام دوم برنامه ریزی دقیق تری برای مدیریت کشور در عرصه‌های دفاعی و امنیتی دارد. زیرا آمادگی نیروهای مسلح به منظور حفظ تمامیت ارضی و استقلال کشور و دفع تهدیدات از سوی دشمن یکی از دلمشغولی‌های جدی سیاستگذاران کشور است. اغلب کشورها جهت آمادگی نیروهای خود، به ابزار پیشرفته نظامی روی می‌آورند اما بسیاری از درگیری‌های اخیر امریکا در منطقه و کشورهای همچون عراق و افغانستان و درگیری‌های داخلی سوریه و حزب الله لبنان و حماس با اسرائیل، بیانگر توجه به گفتمان جدیدی برای آمادگی دفاعی کشور است. آنچه از آمادگی دفاعی با امکانات پیشرفته و مجهز نظامی با اهمیت تر است؛ چگونگی و ماهیت اصلی آمادگی‌های دفاعی از دیدگاه حاکمان کشور است (کمالی و خیراندیش، ۱۳۹۶: ۸). در سیاست‌های کلی نظام بطور ویژه به ارتقای توان آمادگی دفاعی نیروهای مسلح به منظور بازدارندگی، حفظ منافع ملی، خلاقیت و ابتکار عمل در مقابله با تهدیدات دشمنان، اشاره شده است. اما نکته‌ای که باید به آن توجه داشت اینکه چگونه می‌توان آمادگی نیروهای مسلح کشور را در برابر تهدیدات نامتعارف و پیچیده جنگ‌های امروزی بالا برد.

توجه به بیانات و نظام فکری مقام معظم رهبری (مدظله العالی) به عنوان فرمانده کل قوا در آمادگی دفاعی کارکنان نیروهای مسلح می تواند چراغ راه آن ها باشد. همانطور که ایشان بیان فرموده اند: «همه نیروهای مسلح چه نظامی و انتظامی، چه ارتش و سپاه پشت سر همه این ها بسیج عظیم مردمی، باید آمادگی خود را برای دفاع نظامی از دستاوردهای انقلاب حفظ کنند. ما مکرراً این توصیه را کرده ایم و باز هم می کنیم، این توصیه خشک و خالی نیست. این دستور است و همه مسئولان نیز باید این را به عنوان یک وظیفه بشنوند و به طور جدی به دنبال آن باشند» (بیانات مقام معظم رهبری در جمع پاسداران، ۱۰/۱۲/۱۳۶۸). در واقع هدف اصلی مقام معظم رهبری حداکثرسازی توان و اقتدار ملی به منظور برقراری و استقرار امنیت و توان دفاعی کشور است. جمهوری اسلامی سعی دارد با افزایش قابلیت های ملی و اقتدار دفاعی؛ سبب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب پذیری، افزایش پایداری ملی، تداوم فعالیت های ضروری و تسهیل اقداماتی در جهت مدیریت بحران در برابر تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن شود.

براساس بیانیه گام دوم تهدیدات به سه دسته تقسیم می شود:

۱) تهدیدات سیاسی که شامل:

- تقابل جمهوری اسلامی با استکبار جهانی
- دشمنی های آشکار با انقلاب اسلامی و اهداف آن
- نگاه کینه خواهانه رژیم های معاند
- القاء رویگردانی از سیاست استکبارستیزی به تصمیم سازان و تصمیم گیران
- پیشنهادهای فریبکارانه و دروغین نظام سلطه

۲) تهدیدات هویتی که شامل:

- تحریف دشمنان در مورد وقایع و دستاوردهای عظیم انقلاب در گذشته و حال
- تلاش کشورهای غربی در ترویج سبک و مدل زندگی غربی
- تهاجم فرهنگی و معنوی دشمنان به نسل جوان
- تلاش های بی وقفه غرب برای فساد جوانان کشور
- تحریف خبرهای دروغین و بزرگ نمایی عظمت دشمنان

- توطئه واژگونه نمایی و پنهان سازی دشمنان در امر عدالت اجتماعی

(۳) تهدیدات علمی که شامل:

- وانمود کردن به عقب مانده بودن علمی ایران؛ علیرغم پیشرفت های قابل ملاحظه علمی این تهدیدات بیانگر انگیزه جدی دشمنان در ایجاد خلل در مسیر حرکت انقلاب است که نباید مورد بی توجهی قرار گیرند (نادری و پیرانی، ۱۳۹۸: ۳۱۷). همانطور که قبلاً هم اشاره شد دشمنان جمهوری اسلامی در تلاشند با راهکارهای ضعیف پایه های قدرت نظام جمهوری اسلامی را هدف قرار دهند، آن ها سعی دارند نقاط قوت جمهوری اسلامی را تضعیف کنند؛ به همین دلیل با بهانه های واهی موفقیت های نظامی جمهوری اسلامی ایران را سرزنش می کنند. برای مثال می توان به تلاش های آمریکا و رژیم صهیونیستی جهت تضعیف و توقف فعالیت های نظامی ایران در زمینه های مختلف موشکی، پدافندی و ... اشاره کرد. همین مسئله سبب ایجاد تحریم های بی رحمانه بر اقتصاد ایران شده است و از طرفی دشمنان جمهوری اسلامی با ایجاد هیاهوی تبلیغاتی توانایی ها و قدرت موشکی ایران را محکوم می کنند؛ زیرا خوب می دانند که هرگونه تجاوزی به خاک جمهوری اسلامی با جواب قاطع از سوی ملت ایران و نیروهای مسلح پاسخ داده می شود. از طرف دیگر می دانند که همواره در تیررس موشک های قدرتمند ایران قرار دارند؛ از اینرو هیچ جایگاه امنی برای خود متصور نیستند (ناطق و همکاران، ۱۴۰۱: ۸). مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این باره می فرمایند: «یکی از ابزارهای فشار تبلیغاتی بر جمهوری اسلامی همین مسئله است، مسئله موشک ها، مسئله پهپادها، مسئله امکانات نظامی و همین چیزهایی که با هنر جوانان ما در داخل کشور بدون کمک گرفتن از این و آن بوجود آمده است، می خواهند این نباشد، می خواهند این را متوقف کنند (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۴/۱/۳۰). در واقع توانایی ها و قابلیت نظامی جمهوری اسلامی همراه با روحیه معنوی و مبارز نیروهای مسلح با پشتیبانی ملت ایران، توانسته همچون سپر محکم در برابر دشمنان ایران بایستد. البته باید به این مسئله اشاره کرد که در حال حاضر با توجه به مولفه های قدرت جمهوری اسلامی، تهدیدات از شکل تهدیدات سخت (تهدیدات بر علیه تمامیت ارضی و استقلال جمهوری اسلامی و بر مبنای تهاجم نظامی) به شکل تهدیدات نرم (استفاده از ظرفیت های مختلف سیاسی و

اجتماعی و اقتصادی، و نشانه گرفتن هویت و فرهنگ اسلامی) تغییر شکل داده است. درست است که نوع تهدیدات تغییر یافته ولی ماهیت دشمنی تغییری نیافته و حتی پایدارتر از گذشته شده است. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید: «امروز تهدید، آن تهدید نیست، شکل‌ها و انواع تهدیدها و وظایف، در طول زمان تغییر پیدا می‌کند، اما روح مساله، یکی است... نفس آمادگی و هوشیاری و حساس بودن ملت در قبال شرایط، می‌تواند او را از بسیاری از آسیب‌ها محفوظ نگه دارد. ملت‌ها چوب غفلت‌های خود را می‌خورند» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با کارکنان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۰/۱۱/۱۸). آنچه مبرهن است اینکه جمهوری اسلامی در برابر این تهدیدات هرگز سرخم نکرده و تضعیف نشده؛ بلکه همواره با اقتدارتر از گذشته عمل کرده است.

۸-۴) انتخاب فرماندهان صالح و شایسته

انتخاب افراد صالح و سپردن حکومت اسلامی بدست آن‌ها یک اصل عقلایی و قرآنی است؛ همچنین به عنوان یک ملاک اصلی و مهم در اداره نظام اسلامی است. همانطور که مقام رهبری اشاره کرده اند نیروی انسانی به عنوان مهمترین ظرفیت کشور باید نیروی خلاق و مستعد با ایمانی قوی باشد. به اعتقاد مقام معظم رهبری «مدیریت و نیروی انسانی مستعد معجزه می‌کند» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴). همانطور که در بیانیه گام دوم اشاره شده است نیروی انسانی کارآمد با ایمان قوی می‌تواند کشور را قوی تر و ثروتمند تر کند. لذا با بهره‌گیری از این بیانات، وظیفه اصلی مدیریت منابع انسانی در نیروهای مسلح و ارتش جمهوری اسلامی کمک به شناسایی، جذب و پرورش فرماندهان و مدیران لایق و شایسته به منظور اعتلای آرمان‌های اصیل انقلاب و نظام اسلامی و ساختن ارتشی قوی و مجهز در تراز تمدن نوین اسلامی است که بتوانند مسئولیت حرکت در گام دوم انقلاب را برعهده داشته باشند (مرادی آیدیشه و همکاران، ۱۳۹۸: ۲).

مقام معظم رهبری بارها بر اهمیت و جایگاه نیروهای مسلح و ارتش جمهوری اسلامی و نقش آن در اقتدار نظامی کشور تاکید کرده است. ایشان بیان کرده اند: «من به عنوان فرمانده کل قوا، به مسئولین و تصمیم‌گیرندگان نیز دستور می‌دهم که در هیچ شرایطی از تقویت نیروهای مسلح و بالا بردن آموزش‌های عقیدتی و نظامی و توسعه تخصص‌های لازم و خصوصاً "حرکت به طرف خودکفایی

نظامی غفلت نکنند و این کشور را برای دفاع از ارزش‌های اسلام ناب و محرومین و مستضعفین جهان در آمادگی کامل، نگه دارند و مبدا توجه به برنامه‌های دیگر موجب غفلت از این امر حیاتی گردد که مطمئناً "غفلت از تقویت بنیه دفاعی کشور، طمع تهاجم و تجاوز بیگانگان و نهایتاً" تحمیل جنگ‌ها و توطئه‌ها را به دنبال می‌آورد» (امام خامنه‌ای، مجموعه بیانات و سخنرانی‌ها، سایت رسمی مقام معظم رهبری). از دیدگاه مقام معظم رهبری: «اساساً» محور اصلی نیروهای مسلح، فرماندهی است. همه آنچه که در نیروهای مسلح، تاثیر و کارایی و برندگی دارد؛ چه آنچه مادی است، چه آنچه انسانی است. فرماندهی، یک امر معنوی، یک نوع رهبری، یک نوع اداره‌ی همه جانبه و یک چیز متکی به ذهن و احساس و عمل و جسم و روح و با سازماندهی و شکل سازمانی صحیح است؛ همان چیزی است که در نیروهای مسلح، موجب کارایی کامل می‌شود. به همین جهت، این ستون فرماندهی در نیروهای مسلح را باید بسیار مستحکم و ثابت کرد. فرماندهان در نیروهای مسلح، باید خصوصیات اصلی لازم برای فرماندهی را دارا باشند، یا دارا شوند» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۹). با توجه به سخنان رهبری، یکی از دغدغه‌های امروز جامعه اسلامی داشتن فرماندهان و مدیران لایق و توانمند است. فرماندهان شایسته و توانمند باید توان پیشرفت و توسعه در یگان‌های تابعه را داشته باشند. از طرفی انتخاب فرماندهان لایق همانطور که رهبری هم اشاره کرده است باید بر اساس توانایی و تعهد انقلابی و معنویت اسلامی باشد. البته مولفه‌های همچون ارزش‌های دینی، توانایی‌های علمی و عملی و ارزش‌های اخلاقی و رفتاری می‌تواند معیاری مناسب و سنجیده برای انتخاب و انتصاب فرماندهان و مدیران ارشد نیروهای مسلح و ارتش جمهوری اسلامی دانست. فرماندهان و افرادی که برای نیروی نظامی و انتظامی انتخاب می‌شوند باید این ویژگی‌ها را در خود داشته باشند؛ و از لیاقت و شایستگی ویژه‌ای برخوردار باشند تا بتوانند در زمان جنگ یا صلح یا در زمان بحران از کارایی بالایی برخوردار باشند و این توانایی را داشته باشند که در مواقع ضروری نیروهای خود را رهبری کنند (محمد حسین، ۱۳۹۳: ۴۴۲).

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این باره بیان کرده‌اند: «فرماندهی باید جوهری از رهبری در خودش داشته باشد و بدون آن، فرماندهی نیست. فرماندهی، فقط فرمان دادن نیست که بکن یا نکن. فرماندهی، یک امر معنوی، یک نوع رهبری، یک نوع اداره‌ی همه جانبه و یک چیز متکی به ذهن و

احساس و عمل و جسم و روح و با سازمان دهی و شکل‌سازمانی صحیح است؛ همان چیزی است که در نیروهای مسلح، موجب کارایی کامل می‌شود. آن وقت، ابزارها به کار می‌افتد. اگر ابزارها کهنه است، نو می‌شود و اگر نو است، نگهداری می‌شود (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهان عالی رتبه نیروهای نظامی و انتظامی و اعطای آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح به رئیس ستاد فرماندهی کل قوا، ۲۲/۱۰/۱۳۶۹). به طور کلی از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) به عنوان فرمانده کل قوا، بنیان و محور اصلی نیروهای مسلح، بخش فرماندهی است. فرماندهی همانند یک عمود و یک سلسله است، یک امر معنوی و رهبری و اداره‌ی همه‌جانبه؛ همان عواملی که سبب کارایی و توانمندی آن می‌شود. فرماندهان و مدیران نیروی مسلح و ارتش جمهوری اسلامی، باید دارای خصوصیات لازم برای فرماندهی باشند. معظم‌له، ارزش و شایستگی ارتش را اینگونه بیان کرده‌اند: ارتش یک ملت مستقل پیشاهنگ دارای برترین آمال، ایده‌ها و آرمان‌های بشری و انسانی، باید چگونه باشد. این را هدف قرار دهید و در این سمت پیش بروید (به نقل از مرادی آیدیشه و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۰).

۸-۵) کمک به تحقق دولت اسلامی

بر اساس قانون اساسی کشور، نیروهای مسلح اعم از سپاه، فرماندهی انتظامی، ارتش و بسیج، وظیفه حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور چه به شکل نظامی و چه انتظامی بر عهده دارند. از اینرو این نهادهای دفاعی در جمهوری اسلامی با داشتن سرمایه‌های عظیم انسانی و تجهیزاتی کارآمد، می‌توانند در تشکیل و صیانت از دولت اسلامی نقش بزرگی ایفا کنند. اهمیت این نقش را می‌توان در بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) درباره تبیین ویژگی‌های دولت اسلامی در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی مشاهده کرد (پیراسته، ۱۳۹۶: ۹۳).

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) نقشه راه انقلاب را در پنج گام (ایجاد انقلاب اسلامی، ایجاد نظام اسلامی، ایجاد دولت اسلامی، ایجاد کشور اسلامی، ایجاد تمدن اسلامی) مشخص کردند، که در دیدار با مسئولان و کارگزاران و همچنین در دیدار با فرماندهان و کارکنان نیروهای مسلح به بررسی و تشریح وظایف هر یک از دستگاه‌ها و مسئولین در تحقق آن پرداختند. این الزامات و شاخص‌ها بیانگر وظایف و نقش هرکدام از دستگاه در رسیدن و تحقق دولت اسلامی است. نیروهای مسلح به

عنوان یکی از نهادهای بزرگ نظامی و انتظامی کشور هستند که نقش و جایگاه مهمی در تشکیل دولت اسلامی دارند. این نهاد به دلیل نقشی که در ایجاد امنیت و استقرار نظم و قانون دارند؛ نقش مهمی در ساختن دولت اسلامی دارند. از آنجایی که نیروهای مسلح به عنوان نمادی از حاکمیت محسوب می‌شوند، رفتار و منش آن‌ها می‌تواند مبین تصویر واضحی از دولت اسلامی باشد (رحمانی، ۱۳۹۶: ۳۸).

منظور رهبری از ایجاد دولت اسلامی و تشکیل آن را اسلامی شدن مسئولان و تغییر روش و منش آن‌ها به شکل اسلامی و کسب ویژگی‌ها و شرایطی که در حد یک مسئول دولت اسلامی در کارگزاران حکومتی باشد، دانسته و بیان می‌کنند: «بعد از آن که نظام اسلامی پیش آمد، نوبت به تشکیل دولت اسلامی به معنای حقیقی می‌رسد؛ یا به تعبیر روش‌تر، تشکیل منش و روش دولتمردان به گونه اسلامی؛ چون این در وهله اول فراهم نیست؛ بتدریج و با تلاش باید به وجود آید. مسوولان و دولتمردان باید خودشان را با ضوابط و شرایطی که متعلق به یک مسوول دولت اسلامی است، تطبیق کنند. یا چنان افرادی اگر هستند سر کار بیایند؛ یا اگر ناقصند، خودشان را به سمت کمال در آن جهت حرکت دهند و پیش ببرند. این مرحله سوم است که از آن تعبیر به ایجاد دولت اسلامی می‌کنیم. نظام اسلامی قبلاً آمده، اکنون دولت باید اسلامی شود. دولت به معنای عام، نه به معنای هیات وزرا؛ یعنی قوای سه‌گانه، مسوولان کشور، رهبری و همه» (بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با کارگزاران نظام، ۱۳۷۹/۹/۱۲). نیروهای مسلح جمهوری اسلامی به عنوان یک نیروی نظامی اسلامی و مکتبی از ویژگی‌های منحصر به فردی برخوردارند که آن‌ها را از سایر نیروهای نظامی متمایز می‌کند. این ویژگی‌ها سبب می‌شود تا افرادی متدین، جان‌برکف، مکتبی و جهادگر پرورش یابند.

اگر به بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) استناد کنیم، دیدگاه ایشان بیانگر این مسئله است که نیروهای مسلح جمهوری اسلامی نقش مهمی در تحقق دولت اسلامی دارد. از منظر مقام معظم رهبری دولت اسلامی ویژگی‌های دارد که با آن ویژگی‌ها شناخته می‌شود؛ لذا نیروهای مسلح می‌توانند این ویژگی‌ها را در خود و سازمان نهادینه کنند. حسب فرمایشات رهبری مهمترین ویژگی‌ها عبارتند از: پرورش نیروهای متدین و مکتبی، دوری از تشریفات و تجمل، پرهیز از فساد و رشوه،

دوری گزیدن از ویژه خواری، توجه و احترام به مردم، حفظ بیت المال و عدالت محوری است. ارتش جمهوری اسلامی و سایر نیروهای مسلح می توانند با داشتن خصوصیات همچون بصیرت و تقید دینی، اخلاق مداری، مردمی بودن، آمادگی دفاعی و نظامی، حفظ امنیت، و داشتن آمادگی های علمی و فنی و سازمانی به تحقق دولت اسلامی یاری رسانند.

۹) نتیجه گیری

بررسی بیانات و منظومه فکری مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) نشان می دهد که نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران از نقش و جایگاه مهمی در تحقق بیانیه گام دوم و رسیدن به دولت اسلامی برخوردارند. همانطور که مقام رهبری اشاره کرده اند باید خود را بخشی از دولت اسلامی بدانند. نیروهای مسلح با نهادینه کردن ویژگی های همچون ایمان و تدین و مسئولیت پذیری، خدمتگزاری به مردم، مدیریت و اخلاق مداری و داشتن رفتار اسلامی، حفظ سبک زندگی اسلامی و عدالت محوری نقش موثری در دولت اسلامی دارند.

از آنجایی که نیروهای مسلح وظیفه حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور را چه در مرزهای داخلی و چه در خارج از مرزها به عهده دارند؛ می توانند با استفاده از ظرفیت های انسانی و تجهیزاتی خود در تحقق بیانیه گام دوم نقش اساسی ایفا کند. در بیانیه در ارتباط با اقتدار دفاعی نیروهای مسلح و ارتش جمهوری اسلامی اشاره شده است که نقش نیروهای مسلح به عنوان نماد پرابهت و باشکوه و افتخار آفرین که در برابر قلدران و زورگویان و مستکبران جهان که در راس آن امریکای جهان خوار ایستادگی کرده و در طول تمامی این چهل سال، تسلیم ناپذیری و صیانت و پاسداری از انقلاب و عظمت و هیبت آن و گردن برافراشته آن در مقابل دولت های متکبر و مستکبر، خصوصیت شناخته شده آن به شمار می رفته است. در همین راستا نیروهای مسلح به عنوان نهادی بالنده و نوآور، توفیق پاسداری از انقلاب و دستاوردهای آن را در برابر تهدیدات سخت و نرم و کمک به توسعه و تعمیق انقلاب اسلامی در داخل و خارج از کشور، در چارچوب قوانین و تدابیر ولی مسلمین و فرمانده کل قوا را دارند. انقلاب اسلامی در حال حاضر در مقایسه با چهار دهه گذشته در موقعیتی بسیار بالاتر قرار گرفته و نیروهای مسلح جوان کشور نسبت به قبل باید پیشروتر، مجاهد تر؛ عالم تر و مهذب تر

از نسل اول باشند.

در پاسخ به سوال پژوهش باید گفت: نیروهای مسلح از جمله ارتش با داشتن خصوصیات همچون مردمی بودن، داشتن هویت اسلامی، آگاهی و بصیرت و تقید دینی، پایبندی به اصول اسلامی و الهی، آمادگی دفاعی و حفظ امنیت و تمامیت ارضی می‌تواند در تحقق بیانیه گام دوم و رسیدن به دولت اسلامی نقش اساسی ایفا کند و فرماندهی انتظامی با ایجاد برقراری در امنیت کشور، پاسداری و صیانت از فراجا، حفظ اقتدار خود، حفظ اخلاقیات و معنویت و ارزش‌های دینی و اعتقادی اعضای خود، برخورد صحیح و با رافت با مردم، داشتن اقتدار در برابر قانون شکنان و سپاه پاسداران با حفظ ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب و دستاوردهای آن، آمادگی دفاعی، ایجاد و حفظ وحدت درونی و تربیت مدیران اسلامی لایق و انقلابی ماندن و حفظ اقتدار خود می‌تواند در تحقق بیانیه، گام موثری بردارند.

منابع

اسکندری، داریوش و همکاران (۱۴۰۰)، «اقتدار راهبردی دفاعی ارتش جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تهدیدات در افق بیانیه گام دوم انقلاب»، مطالعات مدیریتی دریامحور، سال ۴، ش ۲، صص ۸۱-۶۱.

احمدیان دیوکتی، محمد مهدی و همکاران (۱۳۹۸)، «الگوی نیروی انتظامی تراز انقلاب اسلامی مبتنی بر منظومه فکری مقام معظم رهبری»، فصلنامه علمی پژوهش‌های مدیریت انتظامی، سال ۱۵، ش ۱، صص ۲۷-۹.

بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲

بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۱۱/۲۲.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان ناجا، ۱۳۹۴ ۲/۶

بیانات سر لشکر سلامی در دیدار با رهبر انقلاب، ۱۳۹۸/۹/۶.

بیانات مقام معظم رهبری در جمع پاسداران، ۱۳۶۸/۱۲/۱۰.

بیانات مقام معظم رهبری به مناسبت آزادی خرمشهر، ۱۴۰۲/۴/۲.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهان نیروی مسلح، ۱۳۶۹.

- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با کارگزاران نظام، ۱۳۷۹/۹/۱۲.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان سپاه، ۱۳۸۱/۶/۲۴
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان و کارکنان ارتش، ۱۳۹۶/۱/۳۰
- بیانات مقام رهبری بعد از دیدار از ستاد فرماندهی نیروی زمینی سپاه، ۱۳۸۳/۲/۱۹
- بیانات مقام معظم رهبری به مناسبت روز ارتش، ۱۳۹۴/۲/۵
- بیانات مقام معظم رهبری به مناسبت روز ارتش، ۱۳۹۴/۲/۵
- بیانات مقام معظم رهبری به مناسبت روز ارتش، ۱۳۹۴/۱/۲۹
- بیانات مقام معظم رهبری در جمع فرماندهان نیروی زمینی ارتش، ۱۳۹۱/۲/۳
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان نیروی زمینی ارتش، ۱۳۹۱/۲/۳
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با فرمانده کل و جمعی از فرماندهان ارتش، ۱۳۸۶/۱/۲۹
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان نیروی انتظامی، ۱۳۷۸/۷/۱۷
- بیانات مقام معظم رهبری در مراسم دانش آموختگی دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی، ۱۳۹۶/۶/۲۶
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۴/۱/۳۰
- بیانات مقام معظم رهبری در صبحگاه مشترک منطقه یکم دریایی بندرعباس، ۱۳۶۲/۱/۸.
- بیانات مقام معظم رهبری به مناسبت نهمین سالگرد جنگ تحمیلی، ۱۳۳۸/۶/۳۰.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مردمی در سالروز میلاد حضرت علی(ع)، ۱۳۷۸/۴/۲۶.
- بیانات امام خامنه ای، مجموعه بیانات و سخنرانی ها، سایت رسمی مقام معظم رهبری.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۴/۱/۳۰
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با کارکنان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۱/۱۸/۱۳۸۰.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۳۰/۱۳۹۴/۱.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهان عالی رتبه نیروهای نظامی و انتظامی و اعطای آیین نامه انضباطی نیروهای مسلح به رئیس ستاد فرماندهی کل قوا، ۲۲ / ۱۰ / ۱۳۶۹.

پورعزت، علی اصغر و همکاران (۱۳۹۶)، «تصویرپردازی از مختصات ارتش مقتدر در پرتو رهنمودهای قرآن حکیم»، فصلنامه مطالعات بین رشته ای دانش راهبردی، سال هشتم، شماره ۳۰، خرداد، صص ۹۵-۱۲۰.

پیراسته، مرتضی (۱۳۹۶)، «بررسی نقش نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در تحقق دولت اسلامی مبتنی بر بیانات مقام معظم رهبری»، فصلنامه بصیرت و تربیت اسلامی، سال ۱۴، ش ۴۰، بهار صص ۱۲۶-۹۳.

تقی زاده، علیرضا؛ نادری اصل، سعید (۱۴۰۰)، «دلالت های سیاستگذارانه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در خصوص ارتقای کارآمدی حکمرانی»، مقالات اولین همایش ملی حکمرانی اسلامی. جمال زاده، ناصر و همکاران (۱۳۹۶)، «مؤلفه های مانایی انقلاب اسلامی در منظومه فکری مقام معظم رهبری»، جامعه شناسی سیاسی جهان اسلام، دوره ۶، ش ۱، پیاپی ۱۲، صص ۱۲۸-۱۰۵.

حاجی صادقی، عبدالله (۱۳۸۴)، پاسداری از پاسداری، نشریه حصون، ش ۴.

خمینی، روح الله (۱۳۷۸)، «صحیفه امام»، تهران: انتشارات حفظ آثار امام خمینی.

رحمانی، فصلنامه محمد علی (۱۳۹۶)، «نقش و جایگاه نیروهای مسلح در تحقق دولت اسلامی»، فصلنامه بصیرت و تربیت اسلامی، سال ۱۴، ش ۴۰، بهار، صص ۶۴-۳۷.

رسولی، محمد حسین و همکاران (۱۴۰۰)، «نسبت شناسی ارزش های دینی و اقتدار ملی»، فصلنامه مطالعات قدرت نرم، سال ۱۱، ش ۲، تابستان، صص ۱۴۵-۱۲۵.

سازمان بسیج فرهنگیان استان آذربایجان شرقی (۱۳۹۸)، «مجموعه مقالات همایش نقش آموزش و پرورش در عملیاتی نمودن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی»، تبریز: انتشارات پژوهش های دانشگاه. سخنرانی امیر سرتیپ آذر افروز به مناسبت روز ارتش، ۱۳۹۸ / ۱ / ۲۴.

شیدائیان، حسین (۱۳۸۴)، «انضباط معنوی»، نشریه حصون، ش ۴، صص ۹۸-۷۰.

قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران، مصوبات مجلس شورای اسلامی، ۱۳۶۷/۷.

کمالی، روزبه؛ خیراندیش، مهدی (۱۳۹۶)، «الگوی توسعه آمادگی دفاعی کارکنان نیروهای مسلح»،

فصلنامه مطالعات راهبردی دفاع ملی، سال اول، ش ۱، بهار، صص ۳۳-۵.

محمدحسین، حمید(۱۳۹۳)، «عوامل موثر در مدیریت و فرماندهی از منظر اسلام در نیروهای مسلح ایران»، فصلنامه مدیریت انتظامی، سال ۹، ش ۳، صص ۴۶۴-۴۴۲.

مرادی آیدیشه، شعبان و همکاران(۱۳۹۸)، «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی: چالش ها، پیشران ها و الزامات تحقق در نهجا»، دانشگاه علوم و فنون هوایی شهید ستاری، مرکز پژوهشی توسعه لجستیک دفاعی.

مهتدی، محمد مهدی؛ فرنیامین(۱۴۰۰)، «نگاشت مفاهیم کلیدی بیانیه گام دوم انقلاب در ماموریت های نرم سپاه پاسداران انقلاب اسلامی»، فصلنامه مدیریت پژوهش های دفاعی، سال ۲۱، ش ۹۵، بهار، صص ۱۴۵-۱۱۷.

ناطق، هاشم و همکاران(۱۴۰۱)، «بررسی فرهنگ دفاعی جمهوری اسلامی ایران با کاربست دیپلماسی دفاعی بر مبنای بیانیه گام دوم انقلاب»، مقالات سومین همایش ملی و اولین همایش بین المللی حکمرانی متعالی.

نادری، مهدی؛ پیرانی، شهره(۱۳۹۸)، «راهبردهای پیشرو در پسا چهل سالگی انقلاب اسلامی: تبیین بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی»، دوفصلنامه علمی دانش سیاسی، سال ۱۶، شماره ۱ (پیاپی ۳۱)، بهار و تابستان، صص ۳۲۸-۳۰۵.

نظرپور، مهدی(۱۳۸۶)، «جایگاه نیروهای مسلح در نظام جمهوری اسلامی»، نشریه حصون، ش ۱۱.